

Büntetés-végrehajtási Csoportja Bv. 1101/2018/5. és a Székesfehérvári Törvényszék, mint másodfokú bíróság 7.Bpkf. 498/2018/3. számú végzése Alaptörvény ellenesek, ezért azokat semmisítse meg az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdése alapján „akinek szabadságát alaptalanul vagy törvénytelenül korlátozták kárának megtérítésére jogosult.

Az Alaptörvény 24. Cikkében biztosított hatáskört az alkotmányjogi panasz intézményének lehetősége biztosítja. Álláspontunk szerint jelen esetben a panasz befogadhatóságának feltétele fennáll, így az érintettség, az a tény, hogy a panaszos által Alaptörvény ellenesnek ítélt jogszabály a panaszos személyét, konkrét jogviszonyát közvetlenül és ténylegesen érinti.

2. Az Alaptörvénynek az indítvánnyal érintett részei:

SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG

I. cikk

(1) Az EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége.

B. cikk (1) bekezdése „Magyarország független, demokratikus jogállam.”

IV. cikk (4) bekezdés „Akinek szabadságát alaptalanul vagy törvénytelenül korlátozták, kárának megtérítésére jogosult.”

Az Alaptörvény fent hivatkozott IV. Cikk (4) bekezdéséhez fűzött indokolás egyértelműen állapítja meg, hogy a szabadság elvonással összefüggésben szintén új alkotmányszintű szabály, hogy az alaptalan vagy törvénytelen szabadságelvonás miatt az Államnak kártalanítási kötelezettsége keletkezik. Az indokolás utal arra is, hogy az Alaptörvényben szereplő szabályok egy hosszabb jogfejlődés nyomán alakultak ki. A korábban érvényesülő álláspont szerint ugyanis a kártalanítás jogalapja az Állam részéről egyfajta méltányosság volt és csak a később elfogadott nemzetközi egyezmények mint a polgári és politikai jogok nemzetközi egyesség okmánya vagy Emberi Jogok Európai Egyezménye szabályai következtében kezdett elfogadottá válni az általános kártérítési kötelezettség.

Mindemellett pedig a büntetések, az intézkedése, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési eljárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény 10/A.§. biztosít lehetőséget és egyben az Állam számára kötelezettséget is tekintetben, hogy kártalanítás jár az alapvető jogokat sértő elhelyezések tekintetében is. Konkrétan a 10/A. §. (1) bek.-e a következőket tartalmazza: „Kártalanítás jár az elítéltnak vagy az egyéb jogcímen fogvatartottnak a fogvatartása során a jogszabályban előírt élettér biztosításának hiánya és az ehhez esetlegesen kapcsolódó más, a kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmába ütköző elhelyezési körülmény, különösen az illemhely elkülönítésének a hiánya, a nem megfelelő szellőztetés, világítás, fűtés vagy rovarirtás (a továbbiakban együtt: alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények) által előidézett sérelem miatt. A kártalanítás minden egyes, az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények között eltöltött nap után jár. A kártalanítás megfizetésére az állam köteles.”

Magyarország jogállami berendezkedéséből fakad, hogy a hatályos jogszabályoknak meg kell felelni a hatályos alkotmányos alapelveknek. Tisztában vagyunk vele, hogy a jogbiztonság önmagában nem alapjog, de a panaszt jelen esetben mégis a visszaható hatályú jogalkotás tilalmára, továbbá arra alapítjuk, hogy a büntetés-végrehajtási törvényben kifejezésre juttatott úgynevezett jogi garancia a már korábban Strasbourgban befogadott kérelmekre vonatkozóan kizárólag az átmeneti rendelkezések között megtalálható és annak szövegében elrejtett határidő nem többre, mint arra ad lehetőséget, hogy a jogalkalmazót megtévessze és így egy újabb elítélt csoportot kizárjon a jogérvényesítés lehetőségéből. Áttételesen így a normavilágosság sérelme mellett már a jogorvoslati jogosultság is sérelmet szenved ez viszont már Alaptörvényi jogosultság.

3. Személyes érintettség

Az érintett kártalanítási eljárásnak Berta István az érintettje, akinek részére nem ítélték meg a Büntetésvégrehajtási törvényben előírt kártalanítást. Ennek alapja Berta István személyes érintettsége egyébként az Alaptörvény alapján is megállapítható.

4. A további jogorvoslat kizártsága

A Székesfehérvári Törvényszék érintett döntésével szemben további jogorvoslatnak, így még felülvizsgálati eljárásnak sincs helye, ezért más törvényes lehetőség hiányában az Abtv. 27.§. b.) pontjában írt feltétel teljes mértékben megállapítható.

Mindezekre figyelemmel kérem a Tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy fogadja be az alkotmányjogi panaszt és az indítványnak megfelelően döntsön.

I n d o k o l á s

5. Tényállás

Berta István elítélt a kártalanítást kérők azon csoportjába tartozik, akik még jóval az úgynevezett „hazai megoldást” megelőzően szabadultak, így ügyükben szükségszerűen a strasbourgi kártalanítás állt rendelkezésre. Az érintett Berta István 2016. május 11. napján töltötte ki büntetését. A kártalanítási kérelmét benyújtotta, amelyet az EJEB 50751/15. szám alatt igazolt vissza. Az EJEB 2015. október 06.-án igazolta vissza a kérelem befogadását. Ezt követően több mint két évet követően 2018. január 08. napján kaptuk kézhez az EJEB értesítését, kérelmünk elutasításáról. Előzőleg pedig néhány héttel korábban értesültünk az EJEB Domján kontra Magyarország ügyben 2017. november 23.-án közzétett határozatáról, amely megállapította, hogy a hazai megoldás követendő a jövőben a kártalanítási ügyekben.

Az alkotmányjogi panaszban érintett Berta István esetében a 2018. január 08.-ai tudomást szerzést követően szintén 6 hónapon belül 2018. április 20. napján nyújtottuk be igényünket a hazai kártalanítás iránt, most már a hazai bíróság felé.

A hazai szabályozás 2017. január 01. napjától nyitotta meg a jogorvoslat lehetőségét és erre 6 hónapos 2017. június 30.-ig terjedő jogvesztő határidőt állapított meg.

Álláspontunk szerint az EJEB értesítéséig (2018.01.08.) Berta István elítélt és a képviselőjében eljáró védő is joggal bízhatott a magyar megoldásra vonatkozó rendelkezést megelőző kérelmünk pozitív elbírálásában, hisz csak az elutasítást követően kerültünk abba a helyzetbe, hogy a hazai jogorvoslattal élhessünk.

Ezt az álláspontunkat több a Berta Istvánnal hasonló helyzetben lévő elítélt esetében osztotta Törvényszék eljáró bírāja is, így például a Miskolci Törvényszék is hozott ugyanilyen feltételeket tartalmazó esetben a kártalanítási kérelemnek helyt adó (14.Beüf. 848/2018/4.) végzést.

Szintén további példa Miskolci Törvényszék, mint másodfokú bíróság 2.Beüf. 902/2018/2. számú végzése, amely megállapítja, hogy „a másodfokú bíróság álláspontja szerint az elítélt 2017. december 17. napján az EJEB által történő elutasításról való értesítés kézhezvétele után került abba a helyzetbe, hogy a Bv. törvény 10/A.§. szerinti kártalanítási kérelmét a bírósághoz benyújthassa”.

A Nyíregyházi és a Debreceni Törvényszék is több hasonló ügyben befogadta a kérelmünket.

Ebben a jogi helyzetben a 2018. szeptember 25.-én közzétett 3295/2018. (X.01.) AB határozatban, már az Alkotmánybíróság is állásfoglalt.

A fenti Alkotmánybírósági határozat annyiban különbözik a jelen indítvány alapját képező ügytől, hogy abban a Strasbourgi Bírósághoz az alapvető jogokat sértő fogvatartási körülmények megszűnését (szabadulás) követően 6 hónapon túl került a kérelem Strasbourgba benyújtásra. Az AB határozat a visszamenőleges jogalkalmazás tilalmát, álláspontunk szerint nem helytálló módon értelmezte, mert a határozat indoklása szerint „az alapvető jogot sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás jogintézmény új jogosultságot állapít meg az elítéltek és egyéb jogcímen fogvatartottak számára. A Bv. tv. új átmeneti rendelkezése pedig a határozat szerint a jogosultak körét kibővítette és az ő vonatkozásukban külön rendelkezve előírta, hogy a 10/A.§. (4) bek.-ben meghatározott jogvesztő határidő a Módtv. 42.§.-a hatálybalépésének napján – vagyis 2017. január 01.-jén – kezdődik. (lásd Bvtv. 436.§. (10)-(11) bekezdései, illetve Módtv. 46.§. (2) bekezdése).”

Berta István vonatkozásában úgy véljük, hogy semmiféle jogosultság kibővítéséről nem beszélhetünk, hanem ellenkezőleg, az utólag hozott jogszabály kifejezetten megfosztja attól, hogy az Alaptörvényben biztosított jogait gyakorolja.

A visszamenőleges jogalkalmazás tekintetében pedig hivatkoznunk kell arra, hogy az Alkotmánybíróság 10/2014. (IV.04.) AB Határozatban kimondta, hogy „a visszamenőleges

hatályú jogalkotás tilalma abszolút érvényű, és egyértelműen élhet ezzel a jogalkotó akkor, amikor új jogosultságot állapít meg, meglévő jogosultságot terjeszt ki, vagy valamely jog korlátozását oldja fel. Ebben az ügyben az Alkotmánybíróság nem csak azt állapította meg, hogy a vizsgált szabályozás visszaható hatályú jogalkotásnak minősül, hanem azt is, hogy az hátrányos tartalmú, és ezért a hátrányos tartalmú, visszamenőleges hatályú szabályozást találta az Alaptörvény B. cikk (1) bekezdésébe ütközőnek, mely megalapozta a vizsgált törvényhely megsemmisítését.”

A hátrányos helyzetet teremtő visszamenőleges jogalkalmazás tehát Alaptörvény ellenes.

Berta István ügyében nagyon valószínű, hogy eddig nem került vizsgálatra az, hogy a 24/2016. (XII.23.) IM rendelet úgy módosította a fogvatartott személy esetében a büntető eljárás lefolytatása során, továbbá a büntető ügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról szóló 11/2014. (XII.13.) IM rendelet 9.§. (5) bekezdését, hogy a magyar állam számára tájékoztatási kötelezettséget írt elő.

Konkrétan a hivatkozott bekezdés az alábbiakat tartalmazza :

„(4) A BVOP a fogvatartotti nyilvántartás alapján megállapítja, hogy a kérelmező jelenleg fogva van-e. Ha a kérelmező fogva van, a BVOP - a vonatkozó iratok megküldésével - értesíti a fogva tartó bv. intézetet, amely tájékoztatást ad az érintett részére az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás lehetőségéről, és egyidejűleg írásban nyilatkoztatja arról, hogy

- a) az EJEB-hez benyújtott kérelmét fenntartja-e, valamint
- b) a kérelmet kiterjeszti-e további időszakra vonatkozó igényrel.

(5) Ha a kérelmező már szabadult, a BVOP a kérelmezőnek a személyiadat- és lakcímnnyilvántartásban szereplő lakó- vagy tartózkodási helyére megküldött levélben adja meg a szükséges tájékoztatást, és harmincnapos határidővel hívja fel a kérelmezőt a (4) bekezdés szerinti nyilatkozat megtételére, azzal, hogy ennek hiányában a kérelmező a jogvesztő határidőn belül jogosult a kártalanítás iránt igényét benyújtani annál a bv. intézetnél, ahonnan szabadult. A BVOP a tájékoztatás megtörténtéről - a vonatkozó iratok megküldésével - értesíti a kérelmezőt utoljára szabadító bv. intézetet.”

Ez a jogszabályi rendelkezés 2017. január 01. és július 30. között mindenképpen hatályban volt, és erről a lehetőségről Berta István tájékoztatást nem kapott. A védelem sem lehetett abban a helyzetben, mint amiről már hivatkoztunk is, hogy nem bízson abban, hogy a strasbourgi elbírálás érdemben meg fog történni. (A 2017. január 01. után hatályba lépő jogszabály sem tartalmazott utalást arra, hogy a hazai megoldás most már kizárólagos lenne.) Végülis a 2017. november 23.-án közzétett EJEB Domján kontra Magyarország ügyben került megállapításra, hogy az EJEB nem fogja a kérelmeket elbírálni, mert a hazai megoldást is megfelelőnek találja.

Álláspontom szerint tehát a jogszabály helyes értelmezése mellett lett volna lehetőség arra, hogy Berta István esetében a visszamenőleges hatályú jogalkotás helyzetét ne nehezítse el, így az érintett határozatok Alaptörvény ellenesek. Úgy ítéljük meg, hogy itt alappal idézhetjük az Alaptörvény 28. cikkét, amely szerint : „ A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhanggal értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

Debrecen, 2019. március 08.

